

Гагаузька мова

5–9 класи

Програма
для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням українською мовою

2012

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Гагаузька мова є рідною мовою гагаузького народу. Знання цієї мови дає змогу учням прилучитися до надбань культури українського народу.

Мета курсу гагаузької мови в школі з українською мовою навчання полягає у виробленні в учнів умінь і навичок вільно, комунікативно, виправдано користуватися засобами гагаузької мови – її стилями, формами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо).

Навчальні завдання:

- ознайомити учнів з найважливішими відомостями про гагаузьку мову щодо її походження, культуротворчої функції, значення як засобу пізнання, спілкування і впливу, місця у світі;

- навчити учнів користуватися всім багатством засобів рідної мови на основі практичного засвоєння основних мовних і мовленнєвих понять, визначень та правил;

- розкрити красу та багатство гагаузької мови;

- забезпечити засвоєння норм гагаузької літературної мови;

- формувати гагаузознавчу лінію в рамках соціокультурної компетентності.

Виконання цих завдань забезпечується наявністю в змісті курсу основних відомостей про мову і мовлення та норми літературної мови, переліком вимог до знань і вмінь учнів.

Мовленнєву лінію складає система мовленнєвознавчих понять та практичних умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо). Основні відомості, що насамперед потребують вивчення – мова і мовлення, адресат мовлення, стиль і тип мовлення, монолог і діалог (полілог), гагаузький мовленнєвий етикет.

Мовна лінія визначає особливості фонетичної, лексичної, словотворчої, граматичної та правописної систем гагаузької мови. До її складу входять ключові питання фонетики, лексикології та фразеології, будови слова та словотвору, морфології і синтаксису, орфографії та пунктуації.

Соціокультурна лінія реалізується головним чином у змісті вміщених у підручнику та дібраних (складених) учителем практичних завдань і вправ, у тематиці усних висловлювань та творів учнів. Значне місце на заняттях з мови мають посідати тексти, що розкривають патріотизм, совісність, шанобливість, повагу до праці і людей праці, до матері, а також милосердя, доброту, скромність, безкорисливість, мир і злагоду між людьми. У програмі подається перелік орієнтованих тем з розвитку зв'язного мовлення.

Програма складається з таких частин:

- відомості про гагаузьку мову та норми літературної мови;

- зв'язне мовлення;
- вимоги до знань і вмінь учнів.

Програма передбачає вивчення таких лінгвістичних понять, фактів і закономірностей, які забезпечують необхідний для учнів обсяг знань з гагаузької мови. Ці знання є основою для формування правильного уявлення про структуру гагаузької мови в усій сукупності її виявлень, забезпечують оволодіння літературним мовленням.

До програми включено також конкретні вимоги щодо змісту роботи з культури мовлення.

Заняття з мови мають сприяти розвиткові логічного мислення учнів, умінь аналізувати, зіставляти, порівнювати та узагальнювати мовні явища; наводити потрібні приклади, докази, робити висновки; добирати і систематизувати матеріал відповідно до теми та основної думки висловлювання; будувати логічно правильне й композиційно завершене висловлювання; складати план виступу, тези, конспекти.

Навчання гагаузької мови має проводитися в зв'язку із заняттями з української та російської мов.

У системи практичних завдань і вправ чільне місце на заняттях з мови повинні посідати конструктивні та творчі вправи, пов'язані з розвитком мовлення учнів, а також роботи щодо відновлення деформованого тексту, редагування, виправлення допущених мовленнєвих недоліків і помилок, переклад з української (російської) мови.

Формулюванню завдань до вправ бажано надати проблемного характеру, спрямувати на розвиток пізнавальної активності і самостійності учнів.

Навчання має бути інтенсивним, тобто напруженим, дійовим, а головне – продуктивним, таким, що забезпечує досягнення вищого кінцевого результату – міцного засвоєння учнями знань з предмета, сформованості в них практичних умінь і навичок.

Програма побудована в основному за лінійним принципом.

Вивчення програмового матеріалу будується з урахуванням міжпредметних зв'язків. Це сприятиме поглибленому розумінню мовних явищ, розширенню світогляду учнів, формуванню в них умінь застосовувати суміжні знання з інших предметів.

Шкільний курс гагаузької мови єдиний з 1-го до 9-го класу, тому вчитель, який працює у 5-9 класах, повинен знати обсяг відомостей про мову та вміння, набуті учнями в початкових класах.

Засвоєння учнями орфоепічних і граматичних норм гагаузької мови відбувається під час вивчення фонетики, лексики, словотвору, морфології, синтаксису, а також у процесі роботи з розвитку зв'язного мовлення.

Робота з розвитку мовлення тісно пов'язана з формуванням навичок виразного

читання, які спираються на мовне чуття, що виявляється в умінні розрізняти наголошені й ненаголошені склади, інтонувати речення різних структур, підвищувати й понижувати голос, прискорювати й уповільнювати темп мовлення, робити логічний наголос у реченні.

Для розвитку навичок виразного читання особливе значення мають уроки синтаксису, які дають змогу спостерігати за інтонацією.

У програмі поданий орієнтований розподіл годин. Учитель у разі потреби може вносити в нього певні корективи, не скорочуючи, утім, загальної кількості годин мовленнєвої лінії.

Оцінювання навчальних досягнень учнів 5-9 класів з гагаузької мови проводиться відповідно до критеріїв, затверджених Міністерством освіти та науки України.

Програма відповідає Державному стандарту та Типовим навчальним планам загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням мов національних меншин, в яких передбачене вивчення національної мови (інваріантна частина) 2 години на тиждень.

Програма може бути використана й у загальноосвітніх навчальних закладах з російською та іншими мовами навчання, в яких передбачене вивчення національної мови за рахунок годин варіативної складової.

5 клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ (17 год.)</p> <p>АУДІЮВАННЯ (слухання-розуміння) Аудіювання розповідей, нескладних текстів.</p> <p>ЧИТАННЯ Читання вголос і мовчки текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення. Визначення теми й основної думки тексту. Відповіді на запитання за змістом тексту.</p> <p>ГОВОРІННЯ Діалог. Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Складання діалогу за опорними словами, за поданим початком. Перекази (за простим планом). Докладний усний переказ невеликих художніх текстів розповідного характеру з елементами опису (предметів, тварин) і роздуму. Твори (без плану). Твір-розповідь (усний) на основі власного досвіду. Усний твір-опис окремих предметів, тварин. Усна відповідь на основі переказу параграфу підручника.</p> <p>ПИСЬМО Перекази (за простим планом). Докладний письмовий переказ невеликих художніх текстів розповідного характеру з елементами опису (предметів, тварин) і роздуму. Твори (без плану). Письмовий твір-розповідь на основі власного досвіду. Письмовий твір-опис окремих предметів, тварин. Ділові папери. Лист, адреса. Переклади. Міжпредметні зв'язки. Художній твір і його частини; розповідь і опис предметів, людини, тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за змістом жанрової картини (образотворче мистецтво)</p>	<p>ДІЯЛЬНІСНА ЛІНІЯ</p> <p>Учень: сприймає чуже мовлення, уважно слухає; швидко, свідомо й виразно читає тексти вивчених стилів мовлення; виділяє і запам'ятовує головне в прослуханому і прочитаному тексті, складає простий план прочитаного; відтворює готовий текст (розмовного, наукового і художнього стилів), переказує його докладно за самостійно складеним планом (усно і письмово); створює власні висловлювання – усні та письмові – (вказаних у програмі видів), будуючи їх з урахуванням мети і адресата мовлення, додержується абзаців; враховує особливості побудови розповіді, опису і роздуму; додержується основних правил спілкування (бути ввічливим, привітним і доброзичливим, уважно слухати співрозмовника, не перебиваючи його).</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>МОВНА ЛІНІЯ (53 год.) ВСТУП (1 год.) Значення мови в житті суспільства.</p> <p>Повторення вивченого в початкових класах (3 год.)</p> <p>ВІДОМОСТІ З СИНТАКСИСУ І ПУНКТУАЦІЇ (10 год.) Словосполучення. Головне та залежне слова у словосполученні. Речення, його граматична основа. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні, окличні). <i>Культура мовлення.</i> Інтонування розповідних, питальних, спонукальних, а також окличних речень.</p> <p>Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина. Речення з однорідними членами. Речення зі звертанням. Складні речення. Кома між простими реченнями. Пряма мова. Діалог. Полілог. <i>Міжпредметні зв'язки.</i> Звертання, діалоги у художніх творах (література).</p>	<p>Учень:</p> <p>визначає в словосполученні головне і залежне слова, складає словосполучення; встановлює межі речень у тексті простих речень, що входять до складного; визначає види речень за метою висловлювання; знаходить в реченні головні і другорядні члени, звертання; розрізняє слова автора і пряму мову.</p>
<p>ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ (15 год.)</p> <p>Звуки мовлення. Голосні та приголосні звуки. Чергування голосних у гагаузькій мові. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт гагаузької мови. Співвідношення звуків і букв. Дифтонги. Подвоєнні голосні. Чергування голосних а/ê, а/е, ä/е, ü/ä. Подвійна роль голосних а, ı, u, ü, i. Чергування приголосних після j, ç, ş. Приголосні глухі, дзвінкі. Вплив приголосних на склади. Правопис приголосних букв h, v, k. Склад. Наголос. <i>Культура мовлення.</i> Правильне наголошування широковживаних слів. Правильна</p>	<p>Учень:</p> <p>розрізняє в словах ненаголошені і наголошені голосні, дзвінкі і глухі, тверді і м'які приголосні; поділяє слово на склади; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє орфоепічні та орфографічні</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>вимова наголошених і ненаголошених голосних. Міжпредметні зв'язки. Звукопис. Рима у віршах (література)</p>	<p>помилки на вивчені правила.</p>
<p>ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ (14 год.)</p> <p>Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова; вживання багатозначних слів у прямому і переносному значеннях. Пряме (власне) значення слова. Переносне значення слова: омоніми, синоніми, антоніми. Власне гагаузькі слова. Іншомовні (запозичені) слова. Архаїзми, неологізми, інтернаціональні слова. Діалект. Діалектні слова. Професійні слова. Фразеологічний зворот. Культура мовлення. Вживання слів відповідно до їх значення. Доречне використання слів у переносному значенні. Використання синонімів для уникнення не виправданих повторень слів. Лексична помилка (практично). Міжпредметні зв'язки. Діалектизми, застарілі слова, неологізми, фразеологізми в художніх творах; терміни (література, історія, математика)</p>	<p>Учень:</p> <p>пояснює (у нескладних випадках) значення відомих слів; користується словниками; добирає до слів синоніми й антоніми та вживає їх у мовленні, пояснює значення фразеологізмів і правильно використовує їх у мовленні.</p>
<p>БУДОВА СЛОВА (8 год.)</p> <p>Основа слова і закінчення змінних слів. Корінь, закінчення – будова слова. Чергування голосних в корні слова. Зміни слів в залежності від закінчення. Види закінчень. Закінчення в запозичених словах. Творення слів. Способи творення слів. Прості слова. Складні слова. Культура мовлення. Використання спільнокореневих слів як засобу зв'язку речень у тексті.</p>	<p>Учень:</p> <p>відділяє закінчення слів від основи; добирає спільнокореневі слова з однаковими префіксами і суфіксами, правильно вживає їх у мовленні; правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.</p>
<p>Повторення та узагальнення вивченого (2 год.)</p>	

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Державна мова України. Основні відомості про гагаузів. Історія національної символіки. Державний гімн. Прапор, Герб. Школа. Пошана до книги. Край(село), в якому я живу. Моя вулиця. Київ – столиця України. Мати та батько в сім’ї. Традиції в сім’ї гагаузів. Легенди та перекази про заснування Києва. Легенди і перекази про гагаузів. Визначні діячі української культури. Діячі гагаузького народу. Народна символіка гагаузів. Хліб - символ добробуту народу. Народні ремесла. Народні свята: Різдво, Великдень, Трійця.</p>	

6-й клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ (15 год.)</p> <p>АУДІЮВАННЯ (слухання-розуміння) Аудіювання розповідей, доступних текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення</p> <p>ЧИТАННЯ Читання вголос и мовчки текстів різних стилів, типів жанрів мовлення. Постановка питань до тексту. Поділ тексту на смислові частини. Складання складного плану прочитаного тексту.</p> <p>ГОВОРІННЯ Діалог. Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Розігрування діалогу на основі ілюстрації, яка відображає конкретну ситуацію спілкування. Перекази за планом. Усний докладний і вибірковий переказ художніх творів з елементами опису приміщення і природи та роздуму. Твори. Усний твір-опис. Усний твір-оповідання про випадок з життя.</p> <p>ПИСЬМО Написання переказів (за простим і складним планом). Докладний і вибірковий переказ художніх творів з елементами опису приміщення і природи та роздуму. Вибірковий переказ наукового стилю. Написання творів (за простим планом). Твір-оповідання на основі побаченого. Твір-опис приміщення, природи. Твір-опис про вчинки людей. Ділові папери. Заява. Міжпредметні зв'язки. Художній твір і його частини; розповідь і опис предметів, людини, тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за змістом жанрової картини (образотворче мистецтво)</p>	<p>ДІЯЛЬНІСНА ЛІНІЯ</p> <p>Учень:</p> <p>сприймає чуже мовлення; складає простий план до прослуханого або прочитаного тексту; читає вголос и мовчки тексти різних стилів і жанрів; відтворює готовий текст, переказує його за самостійно складеним планом; створюючи власні висловлювання, зважає на особливості ситуації спілкування, самостійно добирає для висловлювань матеріал на основі різних джерел, систематизує його, складає план власного висловлювання; складає план роботи, добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення.</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>МОВНА ЛІНІЯ (55 год.) ВСТУП (1 год.) Про гагаузьку мову.</p>	
<p>Повторення та узагальнення вивченого (3 год.) Речення. Фонетика і графіка. Лексика і фразеологія. Морфологія. Будова слова.</p>	
<p>Частини мови Іменник (20 год.)</p> <p>Відмінювання іменників: дві відміни, відмінки. Відмінювання іменників, які закінчуються на приголосний. Відмінювання іменників, які закінчуються на голосний. Відмінювання багатоскладних іменників, які закінчуються на “к”. Пестлива форма іменників на “к”. Відмінювання іменників у множині. Форма приналежності та присвійна форма іменників. Відмінювання іменників у формі приналежності. Відмінювання запозичених іменників. Синтаксична роль іменника.</p> <p>Культура мовлення. Використання у мові іменників, запобігання помилкам у визначенні роду окремих іменників. Правильне вживання відмінкових закінчень іменників.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Слова із суфіксами зменшувально-пестливого значення в художніх творах (література)</p>	<p>Учень:</p> <p>розпізнає іменники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає іменники у мовленні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил.</p>
<p>Прикметник (9 год.)</p> <p>Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прикметників. Утворення прикметників.</p> <p>Культура мовлення. Використання у мовленні прикметників. Запобігання помилкам у використанні прикметників. Міжпредметні зв'язки. Слова із афіксами зменшувально-пестливого значення в художніх творах (література)</p>	<p>Учень:</p> <p>розпізнає прикметники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає прикметники та їх форми у мовленні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх; правильно пише слова з вивченими орфограмами.</p>
<p>Числівник (11 год.)</p> <p>Числівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні і порядкові. Числівники розділові, дробові, збірні). Відмінювання числівників.</p>	<p>Учень:</p> <p>правильно утворює форми числівників і вживає їх у мовленні; правильно пише слова з вивченими орфограмами.</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Культура мовлення. Правильне вживання у мові відмінкових форм іменників при кількісних числівниках (у тому числі дробових і збірних).</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Правильне використання форм числівників під час читання і усного пояснення прикладів і задач (математика); використання числівників у відповідях на уроці (географія, історія)</p>	
<p>Займенник (9 год.) Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників. Особові, вказівні займенники. Питальні займенники. Неозначені і заперечні займенники, їх утворення і відмінювання. Означальні займенники, їх відмінювання.</p>	<p>Учень: розпізнає займенники, визначає їх граматичні ознаки, правильно вживає займенники в мовленні; правильно пише слова з вивченими орфограмами.</p>
<p>Культура мовлення. Вживання займенників для зв'язку речень у тексті. Правильне вживання особових займенників. Вживання займенників у ввічливо-шанобливому значенні при звертанні до однієї особи.</p>	
<p>Узагальнення та систематизація вивченого (2 год.)</p>	
<p>СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Державні символи України. Ти серед людей. Етикет, етика, загальноприйняті норми поведінки. Народна архітектура. Легенди, прислів'я та казки. Хліб у житті людини. Історія краю, його сьогодення. Родовід. Родовідне дерево. Святині дому. Родинні традиції (хрестини). Краса рідної природи у різні пори року. Прекрасне в природі.</p>	

7-й клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ (14 год.)</p> <p>АУДІЮВАННЯ (слухання-розуміння) Аудіювання природного гагаузького мовлення, мовлення вчителя й однокласників, радіо - і телепередач, аудіо запису. Вибіркове аудіювання окремих фрагментів тексту із завданням. Стисле відтворення прослуханого тексту.</p> <p>ЧИТАННЯ Читання вголос і мовчки текстів різних стилів, типів жанрів мовлення. Складання простого і складного плану прочитаного. Стислий і вибіркового переказ прочитаного. Складання ситуацій до тексту.</p> <p>ГОВОРІННЯ Діалог. Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Розігрування готового діалогу без опори на текст. Перекази (за планом). Докладний і стислий переказ розповідних текстів з елементами опису (зовнішності людини, процесів праці). Твори (за планом). Стислий виклад змісту переглянутого фільму. Опис жанрової картини.</p> <p>ПИСЬМО Написання переказів (за простим або складним планом). Докладний і стислий переказ розповідних текстів з елементами опису (зовнішності людини, процесів праці). Написання творів (за простим або складним планом). Твір-опис зовнішності людини, процесу праці (за власним спостереженням і за картиною)ю Твір-оповідання за поданим сюжетом. Ділові папери. Доручення. Переклади. Міжпредметні зв'язки. Художній твір і його частини; розповідь і опис предметів, людини,</p>	<p>ДІЯЛЬНІСНА ЛІНІЯ</p> <p>Учень:</p> <p>сприймає чуже мовлення; складає простий план до прослуханого і прочитаного тексту; переказує тексти різних стилів за самостійно складеним простим і складним планом (докладно, вибірково і стисло); вдосконалює написане; дотримується основних правил спілкування.</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за змістом жанрової картини (образотворче мистецтво)	
<p>МОВНА ЛІНІЯ (56 год.) ВСТУП (1 год.) Місце гагаузької мови серед мов народів України.</p> <p>Повторення та узагальнення вивченого (3 год.) Будова слова. Морфологія. Іменник. Прикметник. Числівник. Займенник.</p>	
<p>Дієслово (20 год.) Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Основна форма дієслова (загальне ознайомлення). Творення дієслів. Прості, непохідні дієслова. Похідні дієслова. Складні, складені дієслова. Види дієслів: похідні і непохідні дієслова. Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий, повинності, бажальний). Творення дієслів умовного, наказового способу. Теперішній час. Майбутній час. Майбутній неозначений час. Майбутній означений час. Минулий неозначений час. Проста форма минулого часу. Складна форма минулого часу. Минулий закінчений час. Минулий неозначений час. Минулий незакінчений час. Давноминулий час. Давноминулий неозначений час. Минулий час наміру. Основи означеного майбутнього часу. Неозначена форма дієслова. Модальні форми дієслова.</p>	<p>Учень: розпізнає дієслова, визначає граматичні ознаки, правильно вживає форми дієслів; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою орфографічних правил.</p>
<p>Культура мовлення. Використання у мовленні дієслів-синонімів. Практичне засвоєння дієслівних словосполучень. Вживання одних способів дієслів замість інших. Міжпредметні зв'язки. Метафора, уособлення (література)</p>	
<p>Дієприкметник (8 год.) Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична</p>	<p>Учень: розпізнає дієприкметники, визначає їхні граматичні ознаки,</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>роль. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Активні та пасивні дієприкметники. Взаємні дієприкметники. Спонукальні дієприкметники. Культура мовлення. Правильна побудова речень з дієприкметниковими зворотами. Вживання дієприкметників в усному та писемному мовленні. Міжпредметні зв'язки. Використання дієприкметників як одного із засобів створення образності (література).</p>	<p>правильно вживає в мовленні.</p>
<p>Дієприслівник (7 год.) Дієприслівник як особлива форма дієслова (значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль). Дієприслівниковий зворот. Творення дієприслівників. Культура мовлення. Складні випадки вживання дієприслівників. Використання дієприслівникового звороту як засобу зв'язку речень у тексті, дотримання інтонації речень з дієприслівниковими зворотами.</p>	<p>Учень: розпізнає дієприслівники, визначає їхні граматичні ознаки, правильно вживає дієприслівники у мовленні; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Використання дієприслівників як одного із засобів створення образності (література).</p>	
<p>Прислівник (8 год.) Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Способи творення прислівників. Культура мовлення. Використання прислівників як засобу зв'язку речень у тексті, а також підвищення виразності мовлення.</p>	<p>Учень: розпізнає прислівник, правильно вживає прислівники у мовленні; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил.</p>
<p>Службові частини мови. Службові слова (7 год.) Післяйменник. Зв'язок слів у реченні. Сполучник Сполучник як службова частина мови. Вживання сполучників у простому й складному реченні. Культура мовлення. Вживання й використання сполучників для зв'язку речень у тексті.</p>	<p>Учень: розпізнає післяйменники та сполучники, правильно вживає їх у мовленні; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>
<p>Частка Частка як службова частина мови. Культура мовлення. Використання часток як</p>	<p>Учень: розпізнає частки, правильно вживає їх у мовленні.</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
виражального засобу в художніх творах.	
<p>Службові слова. Модальні імена. Вигук Вигук як особлива частина мови. Культура мовлення. Правильне читання речень із вигуками.</p>	<p>Учень: розпізнає вигуки; знаходить вивчені орфограми, пояснює їх за допомогою правил, знаходить й виправляє помилки на вивчені правила.</p>
<p>Узагальнення та систематизація вивченого (2 год.)</p>	
<p>СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Мова – скарбниця духовності народу. Історія твого села – частина історії України і твого роду. Родина. Сім'я. Взаємини між дітьми і батьками. Краса і культура людини Твій робочий день Твої захоплення Вибір професії. Народні та календарні свята. Природний ландшафт краю.</p>	

8-й клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ (14 год.)</p> <p>АУДІЮВАННЯ (слухання-розуміння) Аудіювання природного гагаузького мовлення, мовлення вчителя й однокласників, радіо - і телепередач, аудіо запису. Вибіркове аудіювання окремих фрагментів тексту із завданням. Стисле відтворення прослуханого тексту.</p> <p>ЧИТАННЯ Виразне читання текстів різних стилів, типів жанрів мовлення відповідно до норм гагаузької літературної мови. Складання простого і складного плану прочитаного. Стислий і вибірковий переказ прочитаного. Аналіз мовних засобів, синтаксичної структури тексту.</p> <p>ГОВОРІННЯ Діалог. Розігрування готового діалогу без опори на текст. Складання діалогу до серії пропонованих обставин.</p> <p>Перекази (за планом) Докладний і вибірковий перекази розповідних текстів з елементами опису місцевості, пам'яток історії та культури. Твори (за планом). Твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі власних спостережень і вражень.</p> <p>ПИСЬМО Написання переказів (за складним планом). Докладний, стислий і вибірковий перекази розповідних текстів з елементами опису місцевості, пам'яток історії та культури. Написання творів (за складним планом) із вступом, основною частиною і висновком. Твір-опис місцевості, пам'яток історії та</p>	<p>ДІЯЛЬНІСНА ЛІНІЯ</p> <p>Учень: сприймає чуже мовлення; уважно слухає інших людей, осмислює та запам'ятовує почуте та прочитане; створює власні висловлювання; вдосконалює написане; дотримується основних правил спілкування.</p>

<p>культури.</p> <p>Твір-роздум на морально-етичну тему.</p> <p>Твір-оповідання на основі почутого.</p> <p>Переклади. Переклад текстів, що містять елементи опису (місцевості).</p> <p>Ділові папери. План роботи. Протокол.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Художній твір і його частини; розповідь і опис предметів, людини, тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за змістом жанрової картини (образотворче мистецтво).</p>	
<p>МОВНА ЛІНІЯ (56 год.)</p> <p>Вступ (1 год.)</p> <p>Мова – найважливіший засіб пізнання, спілкування і впливу.</p> <p>Повторення та узагальнення вивченого (3 год.)</p> <p>Частини мови, їх значення та граматичні ознаки. Синтаксис. (Теми за вибором учителя)</p>	
<p>Синтаксис. Пунктуація.</p> <p>Словосполучення та речення (22 год.)</p> <p>Словосполучення. Види словосполучень за способами вираження головного слова.</p> <p>Використання в мові синонімічних словосполучень. Парні слова.</p> <p>Фразеологічні сполучення.</p> <p>Речення. Види речень за метою висловлювання; окличні речення.</p> <p>Розповідні, спонукальні, питальні речення.</p> <p>Розділові знаки в кінці речень. Логічний наголос.</p> <p>Культура мовлення. Практичне засвоєння словосполучень, у яких трапляються помилки у формі залежного слова.</p> <p>Дотримання інтонації спонукальних і окличних речень.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Інверсія в художньому творі (література).</p>	<p>Учень:</p> <p>визначає головне і залежне слова в словосполученні;</p> <p>розрізняє речення різних видів (за метою висловлювання, характером граматичної основи, кількістю граматичних основ);</p> <p>знаходить і виправляє помилки на вивчені пунктуаційні правила.</p>

<p>Просте речення (28 год.) Підмет і присудок як головні члени речення. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Узгодження присудка з підметом. Другорядні члени речення. Прямий і непрямий додаток. Означення. Прикладки. Обставина. Види простого речення. Двоскладне просте речення. Односкладне просте речення. Означено-особове речення. Неозначено-особове речення. Узагальнено-особове речення. Називні речення. Безособові речення. Культура мовлення. Правильне вживання форм присудка при підметі, вираженого словосполученням або складноскороченим словом. Стилiстична роль означень і порiвняльних зворотiв у художньому мовленнi.</p>	<p>Учень: визначає структуру простого речення (знаходить головні і другорядні члени); правильно вживає у мовленні головні й другорядні члени речення; розставляє розділові знаки; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>
<p>Повторення в кінці року (2 год.)</p>	
<p>СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Мова – найважливіший засіб спілкування. Пам’ятки історії гагаузького народу. Розум без книги – що птах без крил. Гагаузькі письменники. Народні свята і пов’язані з ними обряди. Рідний край – Буджак. Національні символи гагаузького народу. Державний гімн України, прапор, герб.</p>	

9-й клас

(70 годин, 2 години на тиждень)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ (14 год.)</p> <p>АУДІЮВАННЯ (слухання-розуміння) Аудіювання (глобальне, детальне, критичне) текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Вибіркове цільове аудіювання текстів. Вичленування різних категорій смислової інформації.</p> <p>ЧИТАННЯ Виразне читання автентичних текстів різних стилів, типів жанрів мовлення з використання основних видів (стратегічних) читання. Поділ тексту на смислові частини. Розуміння фактичного змісту прочитаного.</p> <p>ГОВОРІННЯ Діалог. Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Ведення діалогу в ситуаціях офіційного та неофіційного спілкування в особистісній, публічній та освітній сферах. Перекази (за складним планом). Стислий і вибірковий переказ тексту з висвітленням однієї думки чи ряду взаємозв'язаних думок. Твори (за складним планом). Твір на морально-етичні та суспільні теми. Переклади. Переклад з української мови різних за стилем і жанром уривків або невеликих закінчених творів.</p> <p>ПИСЬМО Написання переказів (за складним планом). Стислий і вибірковий переказ текстів публіцистичного і художнього стилів. Написання творів (за складним планом). Твір у публіцистичному стилі на морально-етичні та суспільні теми. Оповідання на самостійно вибрану тему. Ділові папери. Автобіографія. Міжпредметні зв'язки. Художній твір і його</p>	<p>Учень:</p> <p>сприймаючи текст, складає план, робить короткі записи; переказує їх усно та письмово за самостійно складеним простим і складним планом докладно, вибірково і стисло; удосконалює написане; дотримується основних правил спілкування.</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
частини; розповідь і опис предметів, людини, тварини, у вивчених творах (література); усний опис у творах живопису; усна розповідь за змістом жанрової картини (образотворче мистецтво)	
<p>МОВНА ЛІНІЯ (56 год.)</p> <p>Вступ (1 год.)</p> <p>Значення мови в житті суспільства.</p> <p>Повторення та узагальнення вивченого (3 год.)</p> <p>Просте речення. Двоскладне і односкладне просте речення. Синтаксис. Пунктуація</p>	
<p>Складне речення</p> <p>Складносурядне речення (12 год.)</p> <p>Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Складносурядне речення з різними сполучниками.</p> <p>Культура мовлення. Інтонації складносурядного речення. Синоніміка складносурядних речень з різними сполучниками.</p>	<p>Учень:</p> <p>розрізняє складні речення різних типів, визначає їх структуру і засоби зв'язку між простими реченнями;</p> <p>правильно розставляє та пояснює розділові знаки між простими реченнями в складносурядному, знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>
<p>Складнопідрядне речення (12 год.)</p> <p>Складнопідрядне речення; його будова і засоби зв'язку в ньому. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові).</p> <p>Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Розділові знаки в ньому.</p>	<p>Учень:</p> <p>розпізнає складнопідрядні речення, вживає їх у мовленні; правильно розставляє і пояснює розділові знаки між підрядним і головним реченнями, знаходить і виправляє в чужому і своєму тексті помилки на вивчені правила.</p>
<p>Культура мовлення.</p> <p>Інтонація складнопідрядного речення.</p> <p>Синоніміка сполучникових складних речень, складнопідрядних і простих з відокремленими членами.</p>	
<p>Безсполучникове складне речення (10 год.)</p> <p>Смислові відношення між простими реченнями в безсполучниковому складному реченні. Розділові знаки між простими реченнями у</p>	<p>Учень:</p> <p>знаходить безсполучникові складні речення і визначає в них смислові відношення між</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>безсполучниковому складному реченні. Складне речення з різними видами зв'язку (7 год.) Складне речення з різними видами сполучникового та безсполучникового зв'язку. Розділові знаки в ньому. <i>Культура мовлення.</i> Інтонація безсполучникового складного речення. Синоніміка складних речень із сполучниками, без сполучників і простих речень.</p>	<p>простими реченнями; розпізнає складні речення з різними видами зв'язку, правильно вживає їх у мовленні; знаходить та виправляє помилки на вивчені правила.</p>
<p>Пряма і непряма мова. Діалог. Полілог (3 год.)</p> <p>Пряма і непряма мова як способи передачі чужого мовлення. Розділові знаки при прямій мові. Діалог і полілог. Розділові знаки в діалозі та полілозі.</p>	<p>Учень:</p> <p>знаходить слова і пряму мову, речення з непрямою мовою; замінює пряму мову непрямою; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>
<p><i>Культура мовлення.</i> Синоніміка різних способів передачі прямої мови. Заміна прямої мови непрямою. Інтонація речень з прямою мовою, діалогом. <i>Міжпредметні зв'язки.</i> Мова персонажа в діалозі та словах автора (література).</p>	
<p>Систематизація та узагальнення вивченого в 5-9 класах (8 год.)</p>	
<p>СОЦІОКУЛЬТУРНА ЛІНІЯ Гагаузька мова – явище, яке розвивається. Мій рідний край. Буджак – мій рідний край. Історія рідного краю та гагаузького народу. Весняні свята. Календарні свята. Народні ремесла. Вибір професії. Проблеми вибору професії. Засоби масової інформації.</p>	

5-ci sınıf

(70 saat, 2 saat haftada)

Saat	Ünrenmä programının içindekiläri	Devlet standart ünrenicilerin uurları
17	<p>Lafetmenin uuru Çalışma şekkileri (plana görä) Aazdan hem yazmak artistik annatması natura işlerinä işlerinä görä hem hayvannara görä. Düzmää yaratma (plansız). Yaratma-annatma (aazdan lafetmäk hem yazmak) kendi fikirinä görä. Yazmak kiyat. Audirovaniye. Dialog. Yazmak kiyat. Kiyat. Adres.</p>	<p>STRATEGİYAYA UURU. Ünrenicilär läüzim becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> okumaa annamaklı, açık, dooru, demekli, hızlı literatura formalarında; türlü tip okumaklar: kompakt, ayırmaklı, komentariyalı, rollerä görä. Aklında okumaa da tekstlärä görä analiz yapmaa içindeliinä hem formasına görä, bulmaa temalarını hem süjetlerini; Teksti payetmää logikayca fragmentlärä, planını düzmää; Kendibaşına tekst planı düzmää da ona görä annatmaa logikayca, yaratmanın içindeliinä görä, kendinä görä annatmaa.
53	<p>LINGVİSTİK ÇİZGİSİ GİRİŞ</p>	<p>Ünrenicilär läüzim becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmekleri plana görä. Nota koymak işin bitmesindä, yapmak düşünmök işlerä: analiz, yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.
1	Dilin maanası halkın yaşamasında	
3	Tekrar	
10	<p>Sintaksis hem punktuatıya Cümlä, onun gramatika temeli. Sadä hem hem katlı cümlelär. İçindeki maanalara görä cümlelär (annatma, soruş, izin hem şaşma). Duygulu cümlelär. Cümlelerin baş payları:subyekt hem predikat. Cümlelerin ikincili payları: tamannık, bellilik, hallık. Lafetmek kültürü. Annatma, soruş, izin hem şaşma cümleler. Cümlelerin gramatika temeli: subyekt hem predikat. Sadä hem katlı adlardan predikatlar. Çizgi subyektin ikincili payları: tamannık, bellilik, eklembellik hem hallıklar (er, sebep, neet, zaman, nicelik). Birsoy paylı cümleler. Cümlelär danışıklan. Durguçluk nişannarı danışıklarda. Katlı cümlelär. Virgül sadä cümlelerin arasında. Doorudan söz. Dialog. Polilog. Okul predmetlerin baalantıları. Danışıklar hem dialoglar literatura yaratmalarında (literatura).</p>	<p>Uşaklar läüzim bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> ne ünreniler sintaksistä hem noktalamada; haberleri sadä hem katlı cümlelär için, baş hem ikincili cümlä paylar için, danışıklan hem doorudan sözlän cümlelär için, ünreneli noktalama kurallarını. <p>Uşaklar läüzim becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> ayırmaa sadä hem katlı cümleleri; ayırmaa cümleleri içindeki maanalara görä: bulmaa şaşma cümleleri; bulmaa baş hem ikincili payları, başsoylu payları, danışılınları; göstermää avtorun sözlerini hem doorudan sözleri; dooru kullanmaa lafetmektä cümleleri hep türlü düzülmüş hem içindeki maanalarına görä, kurmaa tekst dialoglan. <p>Uşaklar läüzim bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> ne annadêr fonetika,yazmak hem söylemök; ana dilimizin seslerini hem bukvalarını; alfaviti, ani hep bukvanın var kendi adı. <p>Uşaklar läüzim becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> ayırmaa lafların içindä urgulu hem urgusuz vokalları, yımışak hem çetin konsonnatı, uzun vokalları hem ikili konsonnatı; payetmää lafları kısımaya, yapmaa lafa fonetika

Saat	Üürenmä programanın içindekiläri	Devlet standart üürenicilerin uurları
15	<p>Fonetika. Grafika.Orfografiya. Lafetmenin sesleri. Bukvalar. Gagauz dilin alfaviti.Seslerin hem bukvaların kullanması. Vokallar. Vokal garmoniyası gagauz dilindä. Diftonglar.Uzun vokallar.vokal dönmeleri a/ê, a/e, ä/e, ü/ä. A, ı, u, ü, i vokalların ikilenmesi. J, ç, ş konsonnarın ardına vokalların dooru yazılması. Konsonnar. Konson dönmeleri h, v, k konsonnarı da dooru yazılması. Konson garmoniyası. Kısım. Urgu. Lafetmenin kulturası. Urganun eri gagauz laflarında. Urgulu vokallar hem urgusuz.Tanışmak sözlüktän. Okul predmetlerin baalantıları. Sesyazmak. Rifma şiirlerdä (literatura).</p>	<p>analizi; • aramaa hem bulmaa laflarda yanni bukvaları.</p>
14	<p>LEKSİKA HEM FRAZEOLÖGİYA Leksika maanası. Çokmaanalı laf hem birmaalı laf. Lafın maanası. Lafın maanaları: leksika maanası, birmaanalı, çokmaanalı laflar. Omonim. Sinonim. Antonim. Haliz gagauz lafları. Yabancı (alma) laflar. Arhaizmalar. Neologizmalar. İnternaşional laflar. Dialekt lafları hem literatura dili. Profesional lafları.Frazeologizmalar. Lafetmenin maanasına göre. Sinonimlerin, antonimlerin hem omonimlerin kullanması. Okul predmetlerin baalantıları. Dialektizmalar, arhaizmalar, neologizmalar, frazeologizmalar artistik yaratmalrında terminlä (literatura, tarih, matematika).</p>	<p>Uşaklar läüzim bilsinnär: • ne üüreder leksika, lafların demeklerini, sinonimleri hem antonimleri, omonimleri. Uşaklar läüzim becersinnär: • açıklamaa bilän lafların demeklerini; • dooru bulmaa sinonimleri, antonimleri hem omonimleri hem kullanmaa onnarı ana dilindä.</p>
8	<p>Laf kuruluşu Kök hem affikslafın payları. Affikslerin dooru yazılması. Vokal garmoniyasına göre affikslär. Konson dönmeleri affikslerdä. İkillenän konsonnar. Yabancı (alma) lafların affikslenmesi. Sadä laflar. Katlı laflar. Lafetmenin kulturası. Lafın kuruluşu. laf ailesi. Lafın payları: kök hem affiks. Laf düzücü hem laf diiştirici affikslär. Senselä lafların baş maanası hem ikincili maaması. Affiksli lafların dooru yazılması (vokal garmoniyasına göre). Kökün hem affiksin ekindä ikili konsonnar (in, tt, ss, kk, ll). Vokallan bitän köklerin affikslerin vokal başlantısına “y” peydalanması (kara+ya, top+a, köprü+yü, öz+ü, kara+dan, köprü+dän, dere+dän. Hem onun dooru yazılması.</p>	<p>Uşaklar läüzim bilsinnär: • hep bir lafın kökü var yaz-yazda-yazma • kalan lafların paylarını (afiks) top-topla-topladı-topladım-topladılar Uşaklar läüzim becersinnär: • yapmaa analiz laflara kuruluşuna göre; • afiksleri dooru yazmaa; • düzmää türlü laflar ana dilinin afikslerinnän; • bilmää hem bulmaa birköklü lafları (göz, gözlük, gözcü; taş, taşçı, taşlık) • tekrar.</p>
2	<p>Tekrar</p>	

Saat	Üürenmä programının içindekiläri	Devlet standart üürenicilerin uurları
	<p>Okul predmetlerin baalantıları. Artistik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarında; aazdan annatmak janralarala görä uşaklar için (resimlemäk).</p> <p>Soñiokültür uuru Lafetmenin ilerlemesi</p> <p>Ukrainanın devlet dili. Gagauzların dedeleri. Milli simbolikanın tarihi. Devlet gimni. Bayrak, gerb. Okul. Hatır kiyada. Ana tarafım. Kiev-Ukrainanın merkezi.</p> <p>Ana boba. Adetlär gagauz aylesindä. Legendalar hem annatmalar Kiev için hem gagauzlar için.</p> <p>Ukraynanın anılmış insannarı- T.G.Şevçenko hb. Gagauz halkın anılmış insannarı.</p> <p>Gagauz halkın devlet nişannarı.</p> <p>Halkın zanaatları.</p> <p>Gagauz halkın yortuları (kolada, paskellä, troița).</p>	<ul style="list-style-type: none"> •

6-cı sınıf

(70 saat, 2 saat aftada)

Saat	Üüremnä programanın içindekiläri	Devlet standart üürenicilärin uurları
15	<p>Lafetmenin uuru İşlerin maanası</p> <p>A n n a t m a (plana görä). Aazdan hem yazmak artistik annatması natura işlerä görä hem hayvannara görä. Düzmää yaratma (plansız). Yaratma-annatma (aazdan lafetmäk hem yazmak) kendi fikirinä görä.</p> <p>Yazmak kiyat. Birdiri.</p>	<p>Üürenicilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Okumaa annamaklı, açık, dooru, demekli, hızlı literatūra formalarında. • Türlü tüp okumaklar: kompakt ayırmaklı, komentariyalı, rollerä görä. • Aklında okumaa da tekstlerä analiz yapmaa içindekinä hem formasına görä bulmaa temalarını hem süjetlerini; teksti payetmää logikayca fragmentlerä, planını düzmä. • Kendibaşına tekst planı düzmää da ona görä annatmaa logikayca yaratmanın içindeiinä görä, kendindän da annatmaa.
1	<p>LİNGVİSTİK ÇİZGİSİ</p> <p>GİRİŞ</p> <p>Ana dili için haberlär.</p>	
3	<p>Tekrar</p> <p>Cümlä. Fonetika hem grafika. Leksika hem frazeologiya. Morfologiya. Laf kuruluşu.</p>	<p>Üürenicilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmeleri plana görä. • Nota koymak için bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: analiz yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.
20	<p>Söz payları.</p> <p>Kendibaşına söz payları</p> <p>Adlık</p> <p>Adlıkların hallanması: ikili hallanmak, hallar. Konsonnan bitän adlıkların hallanması. Vokallan bitän adlıkların hallanması. “k” konsonunnan bitän çokkısımını adlıkların hallanması. “k” konsonunnan bitän adlıkların küçüldek forması.</p> <p>Çokluk sayısında adlıkların hallanması. Adlıkların hallanması. Saabilik forması. Adlıkların hallanması çokluk sayısında. Alma adlıkların hallanması. Cümledä adlık sintaksis maanası.</p> <p><i>Lafetmäk kurlurası.</i></p> <p>Adlıkların kullanması ana dilindä. Adlıkların hallanması; ikili hallanmak. Konsonnan bitän adlıkların hallanması. Vokallan bitän adlıkların hallanması.</p> <p>Okul predmetlerin baalantıları</p> <p>Küçüldeki afikslerlän laflar yaratmalarında (literatūra).</p>	<p>Üürenicilär läözüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ne annadêr morfologiya, adlıkların bütün demelerini, cümledä adlıklar ne olabilir. • Adlıkların düzülmesi, üürenmiş kuralları. <p>Üürenicilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tanımaa adlıkları, dooru kullanmaa adlıkları lafetmektä, bulmaa üürenik orfogramaları hem açıklamaa onnarı.
9	<p>Nişannık</p> <p>Nişannık. Nişannıkların yaratırmak uurları. Nişannık cümledä. Nişannıkların düzülmesi.</p> <p><i>Lafetmäk kurlurası.</i></p> <p>Nişannığın kullanması ana dilindä. Nişannığın maanası.</p>	<p>Üürenicilär läözüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nişannığın maanasını, morfologiya karakteristikalarını, yaratırmak uurları, sintaksis funktyasını. Onun adlıkların kullanmasını, uzlaşmasını, hallanmasını. <p>Üürenicilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tanımaa nişannıklar, dooru onnarı kullanmaa,

Saat	Üüremnä programanın içindekiläri	Devlet standart üürenicilärin uurları
11	<p>Okul predmetlerin baalantıları Küçüldäki afikslerlän laflar yaratmalarında (literatura).</p> <p>Sayılık Sayılık: sayı sayılıkları, sıra sayılıkları, paylaştıran sayılıkları, bölmä sayılıklar, bellisiz sayılıklar, katlı sayılıklar. Sayılıklar cümledä. <i>Lafetmäk kurlurası.</i> Sayılıkların dooru sölenmäsi, onnarın dooru kullanması, türlü formalarda hem hallarda, hem adlıklarlan baalantısı.</p> <p>Okul predmetlerin baalantıları Sayılmakların dooru hallanılması okumakta hem aazdan daava esaplamalarında (matematika); sayılmakların kullanılması cuvap edärkän urokta (geografiya, tarih(istoriya)).</p>	<p>yapmaa morfologiya karakteristikasını, dooru yazmaa nişannıkları, bulmaa üürenik orfogramaları, bulmaa üürenik orfogramaları onnarda hem dooru yazmaa.</p> <p>Üürenicilär läüzim bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sayılık (bütün tanımak)-maanası morfologiya karakteristikaları hem sintaksis funkşiyaları. Sayılıkların soyları:bölmä hem bellisiz sayılıklar; sadä hem katlı sayılıklar. Sayılıkların hallanması. <p>Üürenicilär läüzim becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tanımaa sayılıkları, dooru onnarı kullanmaa hem onnarı iliştirmäbizim lafetmemizä, dooru yazmaa lafları üürenmiş orfogramalara görä.
9	<p>Aderlik Aderliklerin bölümneri: üz, gösrerici, soruş, bellilik, bellisiz, inkär, ilişiklik, saabilik. Hatırlık aderlii. <i>Lafetmäk kurlurası.</i> Aderlik (bütün tanımak)-maanası, morfologiya karakteristikaları hem sintaksis funkşiyaları. Aderliklerin bölümneri: üz, gösterici, soruş, bellilik, bellisiz, inkär, ilişiklik, saabilik. Hatırlık aderlii. Aderliklerin hallanması. Aderliklerin dooru yazılması.</p> <p>Okul predmetlerin baalantıları Artistik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarda; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk).</p> <p>Soşiokülür uuru. Lafetmenin ilerlemesi Ukrayna'nın devlet nişannarı. Benim sevgili ana tarafım. Ana tarafım sedefleri. Ekmek hem paalı iş dünnäda. Sän insannarın içindä. Halkın zanaatları. Benim dilim-benim dostum. Legendalar hem masallar ana dilindä.</p>	<p>Üürenicilär läüzim bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aderliklär (bütün tanımak)-maanası, morfologiya karakteristika hem sintaksis funkşiyaları. <p>Üürenicilär läüzim becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tanımaa aderlikleri, aderliklerin soylarını, hallanmaa aderlikleri, dooru yazmaa aderlikleri.

7-ci sınıf

(70 saat, 2 saat aftada)

Saat	Üürenmä programının içindekileri	Devlet standart üürenicilerin uurları
14	<p>Lafetmenin uuru İşlerin maanası</p> <p>Audirovanie. Dialog. Annatma (plana görä) Geniş hem dar annatma. Annatma-yazdırma insanın uzunu hem insanın işlemesini. Yaratma-annatma (aazdan lafetmäk hem yazmak) kendi fikirinä görä. Çevirmäk başka dillerdän ana dilinä. Yazmak kiyat.inanmak kiyadı.</p>	<p>STRATEGİYA UURU.</p> <p>Üürenicilər läüzüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> İşitmää hem kolay annamaa yabancı sözü, düzmää kolay hem zoor plan, okumak tekstä görä.
56	<p>LİNGVİSTİK ÇİZGİSİ GİRİŞ</p> <p>Gagauz dilin eri başka dillerin arasında</p>	
1	<p>Ukraynada.</p>	
3	<p>Tekrar</p> <p>Laf kuruluşu. Morfologiya. Adlık. Nişannık. Sayılık. Aderlik.</p>	<p>Üürenicilər läüzüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmekleri plana görä. Nota koymak işin bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: analiz yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.
20	<p>İşlik.</p> <p>İşlik: işliklerin temel forması, işliklerin düzülmesi. Sadä işliklär. Düzülü işliklär. Katlı işliklär. Düzülü işliklär. Katlı işliklär.</p> <p>İşliklerin diişilmesi; işliklerin çalımları: oluşluk çalımı, sankilik çalımı, läüzümlük çalımı, isteyişlik çalımı, izin çalımı.</p> <p>Şindiki zaman. Gelecek zaman. Bellisiz gelecek zaman. Mutlak gelecek zaman.</p> <p>Sadä formalı geçmiş zaman. Katlı formalı geçmiş zaman. Mutlak geçmiş zaman. Bellisiz geçmiş zaman. Çoktan geçmiş zaman. Neetlik geçmiş zaman.</p> <p>Mutlak gelecek zamanın temeli. İşliin bellisiz forması. İşliin modal formaları. İşliktän adlar.</p> <p>Lafetmäk kulturası. İşliklerin kullanması ana dilinä. Okul predmetlerin baalantıları Metafora (literatura).</p>	<p>Üürenicilər läüzüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> İşliklerin zamannarını, işliin bellisiz formasını, işliin diişilmesi (konjuklanması) <p>Üürenicilər läüzüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bulmaa işlikleri cümledä, koyma onnarı temel formasına, bulmaa zamannarı, dooru bulmaa işliin üzlerini hem sayılarını.
8	<p>İştennik.</p> <p>İştennik. İştennik laf çevirtmesi. Halizlik iştennikleri. Ortalık iştennikleri. Çekimlik iştennikleri. Zormalık iştennikleri. Çekimlik iştennikleri.</p>	<p>Üürenicilər läüzüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> İştenniin iki formasını hem onun diişilmesini hallarda hem sayılıklarda. <p>Üürenicilər läüzüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bulmaa iştennikleri cümledä, kurmaa cümlä iştenniklerlän, iştennin laf çevirtmesini. İşhallıkların çoyun var yarıştırmacı uuru nice da

Saat	Üörenmä programının içindekileri	Devlet standart üörencilerin uurları
7	<p>Hal iştenii. Hal işteniin laf çevirtmeleri. Hal işteniin kuruluşu hem kullanması.</p> <p>Lafetmäk kulturası. İşteniiin kullanması ana dilindä. İştennin maanası bizin lafetmämizdä.</p> <p>Okul predmetlerin baalantıları. Süreti kurarkana hal iştenniklerin kullanması (literatura).</p>	<p>nışannıkların.</p>
8	<p>İşhallık İşhallık. Lafetmäk kulturası. İşhallıkların kulturası ana dilindä. İşhallıklar göstererler işliin hallarını da baalaşêrlar işliklêrlän.</p>	<p>Üörencilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tanımaa işhallıkları cümledä, dooru onu kullanmaa, bulmaa işhallıkların yaratıcı uuru, bilsinnär bulmaa işhallıkları tekstlerdä da sölemää ne gösterer her biri, becersinnär cümlelerä eklemää uygun işhallıkları.
5	<p>Yardımcı söz payları</p> <p>Ardlaflar. Baalaycılar. Paycıklar.</p>	<p>Üörencilär läözüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bilsinnär izmetçi adları: baalaycıları, paycıkları, duygucuları hem onnar yazılmaklaanı.
1	<p>İzmetçi adlar. Modal laflar</p>	
1	<p>Duygucular Lafetmäk kulturası. İzmetçi lafların kullanması ana dilindä. İzmetçi lafların maanası bizim lafetmemizdä, onun kullanması söz paylarınnan barabar da göstererler erlik ilişkiini lafların arasında.</p>	<p>Üörencilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Becersinnär bulmaa izmetçi adların dooru yazmalarını.
2	<p>Tekrar</p> <p>Okul predmetlerin baalantıları: Aristik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üörenilii yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarında; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk).</p> <p>Soşiokülür üörenmäk uuru Lafetmenin ilerlemesi. Ana dilim-halkın yaşamak sızıntısı. Benim küüyümün istoriyası. Annaşmak kulturası insannarın arasında. Benim gün duumam. Benim sevgili zanaatım. Gagauz halkının sedefleri. Gagauz halkın adeetleri. Bucaan lanşafı.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • •

8-ci sınıf

(70 saat, 2 saat aftada)

Saat	Üürenmä programının içindekiläri	Devlet standart üürenicilerin uurları
14	<p>Lafetmenin uuru İşlerin maanası</p> <p>Audirovanie. Dialog. Annatma (katlı plana görä). Geniş hem dar annatma. Annatma-yazdırma anmak taşları için, istoriya hem kultura için. Yaratma-annatmaa (malä için, küü için, kasaba için) kendi fikirinä görä. Çevirmäk-dillerdän ana dilinä annatmaları, angılarında var yazdırma elementleri anmak taşları için, kasaba için. Yazmak kiyat. İşin planı. Protokol.</p> <p>LİNGVİSTİK UURU</p>	<p>STRATEGİYA UURU.</p> <p>Üürenicilär läüzüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> İşitmää hem annamaa yabancı sözü, tutmaa aklında işidilmiş hem okunmuşu, annatmaa kendibaşına kurulmuş plana görä (sadä hem katlı) <p>Üürenicilär läüzüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmeleri plana görä. Nota koymak için bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: toplamak, sintez hem shema yapmak.
1	<p>GİRİŞ</p> <p>Dil – en üstün uur annaşmakta hem sözleşmektä .</p>	
3	<p>Tekrar</p> <p>Söz payları. Sintaksis.</p>	
22	<p>Sintaksis. Punctuaşıya Lafbirleşmeleri hem cümlä</p> <p>Lafbirleşmelerinin çeşitleri: işlikli, adlıklı, nişannıkları hem hallıklı lafbirleşmeleri. Lafbirleşmeleri hem cümlä. Lafbirleşmelerin bölükleri. Bellilikçi laf lafbirleşmelerinin çeşitleri: birinci, ikinci, üçüncü izafetler. Çiftli laflar. Bölünmüz lafbirleşmeleri. Cümlä. Annatma, izin hem şaşma cümleleri. Sadä cümlä. Lafetmäk kulturaşı. Dooru kullanmak subyektı hem predikatı cümledä, ikinci payları cümledä. Tamannık, bellilik hem hallık ikinci payları cümledä. Okul predmetlerin baalantıları. İnbersiya artistik yaratmada (literatura).</p>	<p>Üürenicilär läüzüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> Lafbirleşmenin bölüklerini cümledä, katlamasını sadä cümlelen; üürenmiş kural punctuaşıyasından. <p>Üürenicilär läüzüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> Annatmaa lafbirleşmelerin kurulmasını, ayırmaa onun çeşitlerini, bulmaa baş hem ikinci payları sadä cümledä, dooru onnarı kullanmaa lafetmemizdä, dooru koymaa punctuaşıya nişannarı, bulmaa hem doorutmaa yannışlıkları, üürenmiş kurallara görä.
28	<p>Sadä cümlä</p> <p>Cümledä laf baalantısı. Baş paylar. Subyekt. Predikat. Sadä hem katlı adlardan predikat. İşliktän hem adlardan predikat. Predikatın subyektten uzlaşması. Cümlelerin ikinci payları. Dooru hem kıynaş tamannık. Bellilik. Eklembellilik. Hallıklar. Sadä cümlelerin kurulmuşça soyları. İki öz payları cümlelär. Bir öz paylı cümlelär. Belli üzlü cümlelär. Bellisiz üzlü cümlelär. Bütünneşik üzlü cümlelär. Deyici cümlelär, üzlüsüz cümlä. Lafetmäk kulturaşı.</p>	<p>Üürenicilär läüzüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> Cümlelerin kuruluşunu, üürenmiş kuralları. <p>Üürenicilär läüzüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bulmaa annatmalarda sadä cümleleri, bulmaa tekstlarda bai paylarına hem ikincili paylarını, bulmaa yannışlıkları.

Saat	Üürenmä programanın içindekiläri	Devlet standart üürenicilerin uurları
2	<p>Dooru kullanmak söz paylarını cümledä. Maanaları cümledä.</p> <p style="text-align: center;">Tekrar</p> <p>Okul predmetlerin baalantıları. Artistik yaratma hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarda; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk).</p> <p>Soñiokültür üürenmäk uuru. Lafetmänin ilerlemesi “Dili läözüm bilelim-salt onunnan biz insanız”. Gagauz halkın anmak taşları. Ana dilindä kiyat-gagauz halkımıza paalı baaşıştır. Gagauz yazıcıları. Çoktankı gagauz küüyün adeetleri. Ana tarafım-Bucak. Gagauz devlet nişannarı.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • •

9-cu sınıf

(70 saat, 2 saat aftada)

Saat	Üörenmä programının içindekiläri	Devlet standart üörencilerin uurları
14	<p>Lafetmenin uuru İşlerin maanası</p> <p>Annatma (plana görä). Kısa hem ayırma annatma türlü stillerä görä.</p> <p>Yaratma (plana görä). Aazdan hem yazmaktan publiŧistik stilä görä. Çevirmeklär ukrayna hem rus dilindän her türlü stillerä görä. Audirovaniye. Dialog. Yazmak kiyat. Avtobiografiya.</p>	<p>STRATEGİYA UURU.</p> <p>Üörencilär läözüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Becersinnär işitmää hem annamaa annatmaları, yapmaa kısadan yazı, işidän hem sesleyan tekstlerä görä, annatmaa plana görä, ayırmaa material yaratmalar için.
56	<p>LİNGVİSTİK UURU</p> <p>GİRİŞ</p> <p>Dilin maanası halkın yaşamasında</p>	
1		
3	<p>Tekrar</p> <p>Sadä cümlä. Sadä cümlelerin kuruluşça soyları. Geniş sadä cümlelerin söz dizimi.</p>	<p>Üörencilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmekleri plana görä. • Nota koymak için bitmesindä, yapmak düşünmök işlerä: analiz yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.
12	<p>Katlı cümlä</p> <p>Dalsız katlı cümlä.</p> <p>Baalayıcılı dalsız katlı cümlelär.</p> <p>Lafetmök kulturaası.</p> <p>Dalsız baalayıcısız katlı cümlä, nişannıklar baalayıcısız katlı cümledä.</p>	<p>Üörencilär läözüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läözüm bilsinnär ani ana dilindä var baalayıcısız katlı cümlelär, bu cümlelär kurulêlar nişannarın yardımınan. <p>Üörencilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bulmaa annatmalarda bu cümleleri, dooru kullanmaa onnarı lafetmektä, dooru yazmaa durguçluk nişannarı, bulmaa hem doorutmaa yannişlıkları üörenmiş kurallara görä.
12	<p>Dallı katlı cümlelär</p> <p>Dallı cümlelerin soyları: annadıcı dal cümlelär, bellilikçi dal cümlelär,</p> <p>hallık dal cümlelär: er, nicelik hem nekadarlık, zaman, neet, sebeplik.</p> <p>Sankilik hem brakım dal cümleleri.</p> <p>Birkaç dal cümleli katlı cümlä.</p> <p>Lafetmök kulturaası:</p> <p>Dalsız katlı cümlelär. Dallı katlı cümlelär, baalayıcısız katlı cümlä, virgül hem noktaylan virgül baalayıcısız katlı cümlelerdä.</p>	<p>Üörencilär läözüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maanaları katlı cümlelerdä, onnar läözüm bilsinnär kullanmaa virgölü hem noktayı katlı cümlelerdä. <p>Üörencilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tanısınar katlı cümleleri hem kullansınar onnarı, dooru koymaa hem açıklamaa nişannarı katlı cümlelerdä, bulmaa yannişlıkları kendi hem yabancı tekstlerdä.
10	<p>Baalayıcısız katlı cümlä</p> <p>Paylaştıran nişannar katlı cümledä. Opfografiya punktuatıyası baalayıcısız.</p> <p>Virgül hem noktaylan virgül baalayıcısız katlı cümlelerdä. İki nokta baalayıcısız katlı cümledä. Çizgi baalayıcısız katlı cümlelerdä.</p> <p>Cümlelerin ayırılı ikincili payları. Belliliin, hallıkların hem tamannıkların ayırılması.</p>	<p>Üörencilär läözüm bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läözüm bilsinnär ani ana dilindä var baalayıcısız katlı cümlelär, bu cümlelär kurulu nişannarın yardımınan. <p>Üörencilär läözüm becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bulmaa annatmalarda bu cümleleri dooru kullanmaa onnarı lafetmektä, dooru yazmaa durguçluk nişannarını, bulmaa hem doorutmaa yannişlıkları üörenilmiş kurallara görä.

Saat	Üürenmä programının içindekiläri	Devlet standart üürenicilerin uurları
7	<p>Katlı cümlä türlü baalantılarlan Belliliin ayırılması. Hallıkların ayırılması. Tamannıkların ayırılması. Lafetmäk kulturası. Dalsız baalayıcısız katlı cümlä, nişannıklar baalayıcısız katlı cümledä.</p>	
3	<p>Doorudan hem kıynaş söz. Dialog. Polilog Doorudan hem kıynaş söz . Durguçluk nişannarı doorudan sözdä. Dialog. Doorudan söz kıynaş sözlän diiştirilmesi. Lafetmäk kulturası: Doorudan hem kıynaş sözlän kullanması ana dilindä. Dialog kullanması ana dilindä. Okul predmetlerin baalantıları: Süretin lafları dialogta hem yaratmada (literatura).</p>	<p>Üürenicilär lääzım bilsinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bulmaa tekstlärdä dooru hem kıynaş sözü, koymaa punktuatıyayı dooru bu cümlelerdä. <p>Üürenicilär lääzım becersinnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bulmaa dooru hem kıynaş sözü.
8	<p>Tekrar. Kaavileştirmek üürenilmiş konuları</p> <p>Okul predmetlerin baalantıları: Artistik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarda; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk).</p> <p>Soñiokültür üürenmäk uuru. Lafetmenin ilerlemesi Gagauz dilim kaavileşmesi. Bucak- bizim ana tarafımız. Gagauz halkın istoriyası (tarihi) İlkyaz yortuları Gagauz halkın insannarın zanaatları. Var bin yol-biri benim. Benim sevgili televiziyon peredaçam.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •

Автори: Мілков А. М., Кіор І. Ф., Чебанова М.Ф.